

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sunday and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2637 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 16. MARCA (MARCH 16), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 52
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Nemška ofenziva ob Donu ustavljena, pravijo v Moskvi

Nemško poveljstvo naznanilo reokupacijo Harkova v protiofenzivi, v kateri so bile ruske armade pograne sto milj nazaj. Moskva še ni priznala izgube Harkova. Angleški in ameriški tanki v akciji na fronti pri Rzevu. Italijani izgubili 175,000 vojakov na ruskih frontah. Ameriške in britske čete začele ofenzivo v severni Tuniziji. Rommelove kolone pograne z utrjenih pozicij pri Djebel ben Marchu. Velike japonske izgube v bitkah s Kitajci

Moskva, 15. marca. — Nemška protiofenziva v donski dolini v Ukrajini je ustavljena, se glasi današnje poročilo sovjetskega poveljstva, kljub temu je Harkov še vedno v nevarnosti. Srdito bojevanje v mestu se nadaljuje. Nemške čete naskakujejo Harkov dan in noč ne glede na strahovite žrtve, ki jih imajo pri svojih napadih.

(Nemško poročilo se glasi, da je Harkov že okupiran, medtem pa so Rusi obnovili napade pri Starji Rusi na severni fronti.)

London, 15. marca. — Nemško rholovno poveljstvo je sinoči naznanilo reokupacijo Harkova, ukrajinskega jeklarskega središča, v protiofenzivi, v kateri so bile ruske armade pograne sto milj nazaj. Rusi so izgubili vse pridobitve, katere so izvajali v teku zimске ofenzive na ukrajinski fronti.

Moskva je objavila posebni komunikacijski posrednik po berlinskem naznanilu, da je Harkov v nemških rokah. Ta je omenja tretjo luto bitko za posest Harkova in da so v teku ljute bitke med sovjetsko in nemško silo v mestu in okolici.

Sovjetsko komunike govori o novih uspehih ruske armade na centralni fronti zapadno od Moskve, da so sovjetske čete prekoračile reko Dnjeper po okupaciji Vjazme in dosepele na ozemlje, ki je oddaljeno samo 65 milj od Smolenska, nemške vojaške baze.

Rusi so zasedli Harkov 16. februarja v ofenzivi, ki je rezultirala v zdrobitvi nemških armad na stalingrajski fronti in v kateri so pridrli 375 milj daleč. Moskva še ni priznala nemške okupacije Harkova. Govornik na moskovski radiopostaji je po naznanilu iz Berlina, da je Harkov v nemških rokah, apeliral na zaveznike za ustanovitev druge fronte, da se zmanjša pritisk nacijske vojne mašine na rusko armado.

Ako ne bo nacijska protiofenziva ustavljena, bodo Nemci reokupirali vse ozemlje ob reki Donce na južnovzhodni strani Harkova. Sedanja bojna črta je dolga 179 milj in se vleče od Harkova do točke na južnopadni strani Vorosilovgrada, industrijskega središča v kotlini reke Donce.

Nemci so naznanili tudi reokupacijo Borisovke, 20 milj zapadno od Belgoroda in sektorja na severozapadni strani Harkova. Nacijske čete še vedno drže kaskasko ozemlje, čigar glavna baza je Novorosijsk na obali Črnega morja.

Rjev, Rusija, 15. marca. — Angleški in ameriški tanki so v akciji proti nemški oboroženi sili na fronti po izjavi poveljnikov ruskih čet, katero so podali v razgovoru s poročevalci zunanjih svetov. Dalje so izjavili, da se v operacijah proti sovražniku bojijo zasedati na svoje tanke ne-germanske in ameriške.

Anarški bombniki tipa Air-Eda so tudi v akciji. Poveljniki so izjavili, da so zadovoljni z napredkom, ki so ga dobili iz Anglije, dasi je izjavila, da ruskih vojnih operacij.

Francoski uporniki ignorirali ultimatum

Bitke z Italijani v Alpah

London, 15. marca. — Francoski uporniki se odločno bore proti italijanskim vojakom in francoski državnim policiji v provinci Haute Savoie v Alpah ob meji med vzhodno Francijo in Švico. Poročilo iz Berna, Švica, pravi, da so uporniki ignorirali ultimatum Lavalove vlade v Vichyju, naj odlože orožje in se podajo.

Državna policija, ki lovi upornike, je bila ojačana. Glavna baza upornikov je distrikt Thonon ob francosko-švicarski meji. To francosko ozemlje je pod kontrolo italijanske vojske.

Upornikom, ki se bore proti policiji in Italijanom, dovažajo orožje in strelivo zavezniška letala. Poročila iz Švice pravijo, da je 6000 mladih francoskih fantov ustanovilo "osvobodilno arnado" pod vojaškim poveljstvom, čigar glavni stan je v Grenoblu, provinca Isere. Odpor proti okupacijski sili je zavzel velik obseg kot posledica konskripcije francoskih delavcev za suženjska dela v nemških vojnih industrijah.

Govornik na pariški radiopostaji, katero kontrolirajo nacijske, je priznal, da se je na tisoče francoskih delavcev uprlo konskripciji za dela v Nemčiji.

Amerika nima teritorialnih težav

Francoska severna Afrika, 15. marca. — Newyorški nadškof Francis J. Spellman je v svojem govoru pred ameriški vojniki in pomorščaki dejal, da Amerika nima teritorialnih težav na račun drugih držav in noče stiti nobene krivice preprostu ljudstvu osiženih držav. "Naši vojni in mirovni cilji niso tajnost," je dejal. "Ti so bili že neštokrat javno orisani in pojasnjeni. Zavezniški vedo, da Amerika nima imperialističnih namenov v tej vojni."

Smuts pozdravlja kooperacijo med Anglijo in Ameriko

Johannesburg, Južna Afrika, 15. marca. — Feldmaršal Jan Christian Smuts, predsednik vlade Južnoafriške unije, je pozdravil kooperacijo med Anglijo in Ameriko in izjavil, da je ta najboljša garancija trajnega miru na svetu, ko bo ta vojna končana z zavezniško zmago. On je priporočal razorožitev osiženih držav, da ne bodo nikdar več ogražale miru.

Ameriška pomoč za obnovo Kitajske

New York, 15. marca. — Odbor za kitajsko pomoč je objavil poročilo, ki kaže, da je potrošil od 11. januarja do 31. decembra preteklega leta \$5,096,395 za pomoč in obnovo Kitajske. Poročilo naglašja, da ima Kitajska samo 10,000 zdravnikov, dasi šteje 450,000,000 prebivalcev. Samo kitajska armada potrebuje 20,000 zdravnikov.

Grška vlada zapusti London

London, 15. marca. — Ubežna grška vlada se preseli iz Londona v Kairo, Egipt, se glasi naznanilo. Tam bo prevzela direktno kontrolo nad grško oboroženo silo. Grški vojniki, med katerimi so veterani iz vojne proti Italijanom, se vezbajo na Srednjem vzhodu.

CAREY PRIPOROČA POOSTRITEV KONTROLE CEN

Delavske unije proti ustalitvi mezd
REAKCIJA V KONGRESU POSVARJENA

Washington, D. C., 15. marca. — James B. Carey, tajnik-blagajnik Kongresa industrijskih organizacij, je v svojem govoru po radiu dejal, da bodo morale delavske unije zavreči svojo obljubo glede kooperacije pri stabiliziranju mezd, če bo kongres dajal koncesije posebnim interesom. On je govoril na radijskem programu v teku diskuzije o kontroli življenjskih stroškov in poudarjal, da so ti poskočili za 40 odstotkov od začetka vojne.

"Organizirani delavci so za poostreitev kontrole cen," je dejal. "Oni so pristali na stabiliziranje mezd pod pogojem, da se mora-jo stabilizirati tudi cene in profiti. Senat je zdaj odobril Bankheadov načrt, da se cene farm-skim pridelkom zvišajo in ignoriral učinke svoje akcije. Nižja zbornica je zavrgla Rooseveltovo sugestijo glede omejitve letne plače na \$25,000 in se s tem postavila na stran reakcije. Organizirani delavci drže svoje obljube in pričakujejo isto od drugih. Doselej so neštokrat demonstrirali voljo za kooperacijo pri stabilizaciji mezd in urgrali odobritev odlokov vojno-delavskega odbora. Potrpežljivost ima svoje meje. Če kongres ne bo takoj stabiliziral cen in profitov, bodo unije zahtevale zvišanje mezd."

J. Kenneth Galbraith, pomožni administrator urada za kontrolo cen, ki je tudi nastopil na programu, je zagovarjal obstoječi ustroj za kontrolo cen. On je priporočal osvojitve načrta glede stabilizacije življenjskih stroškov, dohodkov z obdavčenjem in omejitve kupne sile, da bo ta v soglasju z zalogami razpoložljivega blaga.

Ralph E. Flanders, industrije in član vladnega odbora za ekonomsko stabilizacijo, je opozarjal na nevarnost inflacije. Ta lahko pride z naraščanjem cen in povzroči polom ekonomskega ustroja.

Domače vesti

Iz Minnesota
Ely, Minn.—Prve dni marca sta bila po nesreči zadušena od plina, ki je ponoči uhaljal iz kuhinjske peči, John Segal, star 81 let in njegova žena Margareta, stara 82 let. Žena je umrla takoj, mož je pa podlegel nekaj dni kasneje. Bila sta tukaj okrog 40 let in prišla sta semkaj iz Brazilije. Zapuščata sina, štiri hčere in mnogo vnukov in vnukinj. Bila sta člana ABZ.—Rojaku Johnu Košaku je umrla žena, ki je bivala tukaj 43 let.—Rojak Peter Jerić se je pa oboje. Bil je vdovec in zapuščal več otrok, enega sina pri vojakih. Bil je član KSKJ.

Vesti z zapada

Kemmerer, Wyoming.—Dne 9. marca je v bolnišnici umrl Anton Bastel, star 79 let in rojen v Prihovem pri Rečici na Spodnjem Stajerskem. Tukaj je bil okrog 40 let in zapuščal sina, v starem kraju pa dve hčeri. Bil je član ABZ.—Frank Rozina je bil poveljnik avtobusa, ko je šel na delo. Nahaja se v tukajšnji bolnišnici. Dalje se nahajata v bolnišnici Frank Košak, ki je bil pobit pri delu v rovu in George Hribar, katerega muči bolezen.

Eden konferiral s Stimsonom

Izmenjava mnenj o vojnih problemih

Washington, D. C., 15. marca. —Anthony Eden, angleški zunanji minister, ki je zadnji petek došel v Washington, je imel več razgovorov z ameriškim voditeljem. Uradno poročilo pravi, da je glavni namen konferenc izmenjava mnenj o vojnih problemih.

Eden je obiskal vojnega tajnika Henryja L. Stimsona v rezidenčni slednjega, potem pa je imel sestanke s mornaričnim tajnikom Knoxom v uradu britbo ta v soglasju z zalogami razpoložljivega blaga.

Britsko poslanstvo je naglasilo, da je Edenov obisk Amerike povezan z važnimi državnimi zadevami.

Ruski komentar Standleyjeve afere

Ljudstvo hvaležno Ameriki za pomoč

Moskva, 15. marca. — Ruski listi, čeprav so bili zaradi vojne zmanjšani v obsegu in imajo mnogi samo štiri strani, posvečajo veliko pozornost razvoju, ki je sledil pritožbi ameriškega poslanika Standleyja, da sovjetska vlada molči o ameriški pomoči Rusiji.

Vsi listi komentirajo Standleyjevo pritožbo in objavljajo poročila iz Amerike, vsebujoče izjave, katere so podali državni podtajnik Sumner Welles, senator Tom Connally, kongresnik Sol Bloom, Wendell L. Willkie in drugi Američani. Sovjetski tisk je objavil poročilo dopisnika časniške agenture Tass iz New Yorka, da je Welles pokaral Standleyja. Ta je tudi objavil vest iz Washingtona, da je Welles v svoji izjavi, v kateri je okrcal Standleyja, tudi izrazil željo po kooperaciji z Rusijo ne samo v vojni, temveč tudi po vojni, ko bo treba rešiti probleme rekonstrukcije Evrope.

Poslanik Standley ni hotel komentirati razpleta situacije.

New York, 15. marca. — Edward C. Carter, načelnik Ruske vojne pomoči, je dejal, da je njegova organizacija dobila čez tri tisoč pism od ruskega ljudstva z zahtevami za pomoč, ki jo prejema od Amerike. Carter je s svojo izjavo dal klofuto poslaniku Standleyju, ker je dejal, da rusko ljudstvo ni informirano o pomoči, ki jo dobiva od njegove organizacije in ameriškega Rdečega križa. Carter je citiral tudi odlomke iz nekaterih pism, ki jih je prejela njegova organizacija in v katerih se Rusi zahvaljujejo za pomoč.

Čiščenje v nemškem konzulatu v Turčiji

Ankara, Turčija, 15. marca. —Franz von Papen, nemški poslanik, je odpotoval v Adeno, kjer bo vodil čištko med člani štaba nemškega konzulata. Ti so pristali v nemilost, ker niso poročali o sestanku med premierjem Churchillom in turškim predsednikom Ismetom Inonujem, ki se je vrnil v Adeni pred nekaj tedni.

Nelegalna trgovina z mesom razkrita

Springfield, Ill., 15. marca. —Kenneth Lemmer, direktor državnega urada federalne administracije za kontrolo cen, je dejal, da je preiskava odkrila več slučajev nelegalne trgovine z mesom in kršenja vladnih regulacij. Preiskava nelegalnih tržišč se nadaljuje.

Sviciarske družine zapuste Bolgarijo

Stockholm, Švedska, 15. marca. —Šviciarski državljani v Bolgariji so bili pozvani po konzulih, naj pošljejo svoje družine domov kakor hitro mogoče, se glase sem dospela poročila. Vzrok ni bil pojasnjen.

Izmenjava ranjenih vojakov v Turčiji

Carigrad, Turčija, 15. marca. —Izmenjava ranjenih britskih in italijanskih vojakov bo izvršena prihodnji teden v Merhini, turškem pristaniščnem mestu. Italijanska grupa vključuje tudi nemške vojake.

Bombe ubile 652 ljudi v Cagliariju

London, 15. marca. —Rimska radiopostaja je priznala, da so bombe, katere so metali ameriški in angleški letalci na Cagliari, italijansko pristaniščno mesto, ubile 652 ljudi, med temi več civilnih uradnikov.

GIRAUD APELIRA NA FRANCOZE ZA ENOTNOST

Ljudstvo bo postavilo svojo vlado po osvoboditvi

VIŠIŠKI ZAKONI PREKLICANI

Alžir, Alžirija, 15. marca. —General Henri Giraud, vrhovni komisar severne Afrike, je v svojem govoru po radiu apeliral na vse Francoze za enotnost, zaeno pa jih je zagotovil, da bodo, ko bo ta vojna končana z osvoboditvijo Francije, izbrali svojo vlado na temelju zakonov tretje republike. On je naglasil, da se strinja z načeli Atlantikega čarterja in v imenu Francije je preklical vse zakone in dekrete, ki so bili uveljavljeni od sklenitve premirja z Nemčijo, med temi one plemenskega zapostavljanja.

Giraud v svojem apelu za enotnost ni omenil odbora svobodnih Francozov, kateremu nadeluje general Charles de Gaulle. Ta je v spomenici, objavljeni 23. februarja, sugeriral združitve vseh francoskih grup za boj proti osiženim silam. Giraud je posegel daleč nazaj in omenil zakon iz leta 1870, ki dela razlike med židi in mohamedanci v Afriki, in apeliral na obe grupi za skupno delovanje.

General je dejal, da ameriško orožje za njegovo armado 300,000 mož prihaja v Afriko in pohvalil Francoze, moške in ženske, ki se junško bore proti nemški okupacijski sili. Ti so vojaki, čeprav ne nosijo uniform, ki pogumno zre umri v oči. Dalje je rekel, da Francija ni bila nikdar poražena v duhovnem oziru, da je on zaupnik in služabnik francoskega ljudstva, ne gospodar, in da bo skrbel, da mu bodo svete pravice vrnjene. Ljudstvo si bo postavilo vlado, kakršno hoče, po porazu osiženih sil in osvoboditvi Francije.

Washington, D. C., 15. marca. —Giraudova proklamacija glede odprave rasnih diskriminacij je bila pozdravljena v ameriških uradnih krogih za najboljšo znamenje v francoski severni Afriki, odkar so se ameriške čete tamkaj izkrcale. Ti so izjavili, da je Giraudovo zagotovilo francoskemu ljudstvu, da si bo samo izbralo vlado na temelju zakonov tretje republike, razpršilo vse dvome in podalo dokaz, da je on za ustanovitev demokratske vlade.

Uposlitev žensk v industrijah

McNutt pojasnil program

Washington, D. C., 15. marca. —Paul V. McNutt, načelnik komisije za dobavo moštva, je v svojem govoru po radiu pojasnil program mobilizacije človeške sile in izjavil, da bo 18,000,000 žensk delalo v vojnih in drugih industrijah ob koncu tega leta. Dva milijona delavk bo prišlo iz vrst gospodinj, ki zdaj ne delajo v industrijah, deklet, ki absolvirajo srednje šole, in žensk, ki so izurjene v domačih delih kot so šivanje, kuhanje in drugih opravilih.

"Na milijone žensk bo operiralo dvigala, vozilo buse in delalo v trgovinah", je rekel McNutt. "Ženske bodo morale nadomestiti moške, ki so bili poklicani v vojaško službo ali pa morajo opravljati dela, ki jih ženske ne morejo."

McNutt je izrazil upanje, da se bodo ženske odzvale klicu za službo v korist domovini.

Grupa ljudskih sovražnikov.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

IZPRED VOJAŠKEGA SODIŠČA

(Posneto iz ljubljanskega "Jutru" z dne 12. avgusta 1942 v izvirni besedilu.)

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva oboroženih sil Slovenije in Dalmacije, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v zadevi proti:

Petriču Martinu, rojenemu 5. V. 1916 v Vipavi, bivajočemu na Brezovici, delavcu, na begu, obtoženemu:

a) atentata na državno varnost (čl. 2 Ducejevega razglašila z dne 3. V. 1942), ker je od nedolgočasne dobe do 23. junija 1942 izvršil v Brezovici dejanja, ki so imela namen zanesiti opustošenje, krvoprelitje in ropanje na državno ozemlje;

b) pripadanja prevratni družbi (čl. 4 Ducejevega razglašila z dne 3. V. 1942), ker je v istem času in na istem kraju pripadal družbi, ki je hotela nasilno spremeniti politično, gospodarsko in socialno ureditev v državi;

c) sodelovanja v oboroženi tolnji (čl. 16 Ducejevega razglašila z dne 3. V. 1942), ker je v istem času in na istem kraju sodeloval pri oboroženi tolnji, ustanovljeni z namenom, da bi izvrševala zločine proti predstavnikom države;

d) protizakonite posesti orožja in streliva (čl. 2 Ducejevega razglašila z dne 24. X. 1941), ker je v istem času in na istem kraju vršil propagando za nasilno spremembo vseh državnih ureditev z razpečevanjem prevratnih brošur.

iz teh razlogov in sklicujoč se na čl. 483 kazenskopravnega postopka izreka obtoženega za krivega zločina sodelovanja in prevratne propagande ter ga obsoja v dosmrtno ječo in trajno izgubo častnih pravic, obenem pa na plačanje stroškov procesa in vzdrževanje v zaporu.

Upoštevajoč čl. 479. kazenskopravnega postopka oprošča obtoženega zločina atentata na državno varnost in nošenje orožja zaradi pomanjkanja dokazov.

Odreja enkratno objavo te sodbe v izviru v "Jutru" v Ljubljani in "Piccolu" v Trstu.

(Posneto iz ljubljanskega "Jutru" z dne 29. avgusta 1942 v izvirni besedilu.)

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v zadevi proti

Juncu Josipu, sinu pok. Antona in Matičeve, roj. v Lazah 24. II. 1921, tamkaj bivajočemu, na begu, obtoženemu:

a) zločina, ki ga predvideva čl. 1 Ducejevega razglašila z dne 3. V. 1942, ker je v Lazah od nedolgočasnega dne do junija 1942 pripadal družbi, ki je imela namen nasilno spremeniti politično in socialno ureditev v državi;

b) zločina, ki ga predvideva čl. 1 Ducejevega razglašila z dne 3. V. 1941, ker je sodeloval v istem času in na istem kraju v oboroženi četni, ustanovljeni z namenom, da vrši zločine proti notranji varnosti države.

iz teh razlogov izreka sodišče po čl. 1 Ducejevega razglašila z dne 3. V. 1942, čl. 6 Ducejevega razglašila z dne 3. X. 1941, čl. 133 občega kazenskega zakonika in čl. 483-488 kazenskopravnega zakonika Junca Josipa za krivega pripisanih mu zločinov in ga kot takega obsoja na dosmrtno ječo, stroške in vse posledice vključno trajne zabrane javne službe, zakonitega preklica in objave sodbe v listih "Il Piccolo" in v "Jutru".

Ljubljana, 26. avg. 1942.—XX.

V ...

VESTI LONDONSKEGA RADIA

London, 10. marca (Radiopremijerna služba).—V teku slovenskih in srbsko-hrvatskih oddaj za Jugoslavijo je londonski radio poročal, da Slovenci tudi na Korškem prizadevajo mnogo preglaiv nemški oblasti. Korški gauleiter Reiner je pred kratkim v Celovcu ostro obsojal oni del prebivalstva, ki podpira sabotažo. Pritoževal se je tudi nad tem, da mnogo avstrijskih delavcev podpira slovenske upornike.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

poplaviti 40 državnih zbornic s protidelaškimi predlogi, ki so si povzeli še zelo sorodni! "Najmilejši" med temi gredo za tem, da bi po ovinku zadavili unije, drugi zakonski načrti so pa odprto iz ameriške nacijske šole. Tako je na primer pred legislativo v Missouriju zakonaki načrt, ki med drugim določa, da ne more biti nihče unijski uradnik, ako ni rojen v Ameriki, ako ne stanuje nepretrgoma pet let v omenjeni državi in ako ni posestnik, oziroma davkoplačevalec! Na splošno vsi ti osnutki določajo vladno nadzorovanje unijskih financ, omejujejo unijski assement in pristopnino, prepovedujejo unijske prispevke za politične kampanje in še marsikaj drugega, kar naj bi zadavilo unije.

Z drugo besedo: Po izjavah predstavnikov vlade se ta dežela po vsem svetu bori za "štiri svobode": doma pa črna reakcija deluje za osedlanje delovnega ljudstva z ameriške sorte fašizmom. To sicer ni nič čudnega, kajti od burboncev in monopolističnega kapitalizma ni drugega pričakovati. Je pa važno, da je ta reakcionarni val, ki je zavel po deželi, odbit in poražen. Za odbijanje te reakcije so se na vrhu sicer združile vse unije: ADF, CIO, železničarske bratovščine in Farmarska unija, toda sliha akcija je potrebna tudi v delavskih krogih po vseh mestih in tudi po deželi. In sicer ne samo za solidaren nastop za poraz reakcije v vseh zakonodajnih zbornicah, marveč je treba tudi poskrbeti, da delavci in mali farmarji izvolijo svoje zastopnike v vse državne urade od kongresa do mestnih vlad. To bo delovno ljudstvo najprej doseglo, če si ustanovi svojo lastno stranko in se je tudi oklene. Šele potem bo lahko korakalo naprej do svoje zmage in končno postalo tudi svoj gospodar, kajti dežela—vse svet—pripada razredu dela, ne pa razredu ljudskih pijavk in izkoriščevalcev.

Anton Garden.

Protesti v zadevi Otona Habsburškega

(Newyorško časopisje prinaša nove proteste proti postopanju v zadevi Otonovega bataljona. Časopis PM prinaša v svoji številki z dne 5. marca naslednji članek):

54 znamenitih Amerikancev protestira proti Otonovemu bataljonu

Današnji dan je prinesel nove valove protesta proti vpoklicanju vojakov v takozvano "avstrijsko legijo" po načelu državne pripadnosti iz dobe pred prvo svetovno vojno.

54 ameriških državljanov, ki so na svojih poljih znane osebnosti, so poslali vojnomu tajniku Henry L. Stimsonu protestno pismo proti tem vpoklicom.

"Pred par tedni", veli pismo, "ste v odgovor na nekatere naše prošnje ameriških in evropskih demokratov z vso jasnostjo izjavili, da formacija avstrijskega bataljona nikakor ne vključuje, niti direktno, niti indirektno, priznanje Otona Habsburškega, pretendentna na prestol starega avstro-ogrskega cesarstva. Predpostavljamo, da to zagotovo tudi danes še velja kljub ponovnim nasprotnim trditvam Habsburžana. Zvedeli pa smo nekatera dejstva, ki nas močno vznemirjajo.

Tako na primer dobivamo poročila, da so bili vojaški obvezanci češke, poljske in jugoslovanske državne pripadnosti, kakor tudi Avstrijci, premeščeni v Otonovo legijo; ti vojski so bili že prej vpoklicani v redno ameriško armado. V vseh teh posameznih slučajih so ti vojski prej že odklonili povabila, da stopijo v avstrijsko legijo.

Gre torej za moštvo, ki je z navdušenjem pripravljeno boriti se v ameriški armadi; upravičena pa sta njih bojazni in ogorčenje, ako se jih sili bojevati se v okoliščinah, ki jih politično spominjajo na avstro-ogrske cesarstvo, katerega uničenje je bilo eden izmed največjih uspehov demokracije v prvi svetovni vojni.

Prav posebno upravičeno je to za oni del tega moštva — veliko večino pripadateljev — ki so že v posestvi takozvanih "first papers" in imajo torej namen postati ameriški državljani. Dobili smo celo poročila, da dobivajo Čehi, Poljaki in Jugoslovani v

FOR DEFENSE BUY UNITED STATES SAVINGS BONDS AND STAMPS

avstrijski legiji pouk v nemščini.

Nepotrebno bi bilo naglašati pogubni vpliv takega postopanja na moralo prizadetega moštva in na mišljenje civilnih Evropejcev demokratičnega prepričanja ter nešteti milijonov Amerikancev, ki še vedno verujejo v to, da bodo neizogibne strahote te vojne našle nekoliko upravičenja, ako bo zmagi v vojni sledil dostojen mir.

Iz teh razlogov nujno predlagamo, da se omenjena pogubna politika čimprej popravi in avstrijska legija, ako naj še nadalje obstoja, omeji na naslednji način:

Avstrijska legija naj obstoji izključno le iz moštva, ki bo prostovoljno glasovalo za službo v tem oddelku.

Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da ne bo nihče poskušal uporabljati ameriške armade za druge politične cilje, kakor za boj proti fašizmu.

New York Post o Otonu Habsburškemu

New York Post od 3. marca prinaša naslednji uvodnik: "Monarhistični pretendent Oton Habsburški je bil priznan za načelnika nekakšne "avstrijske" naborne družbe za Avstrijo, U. S. A., bataljon. Tujci, ki stanujejo v Ameriki, morajo stopiti v ta bataljon, češ da so avstrijskega državljanstva — tudi če so navdušeni demokrati in zagriženi antimonarhisti in se radi tega boje monarhistične barve tega oddelka.

Vidimo (tako trdi kongresnik Celler), da premeščajo Jugoslovane, Čeha, Poljake in celo Italijane v ta bataljon — ljudi, ki bi bili pripravljeni umreti zato, da preprečijo vpliv Avstrije na svojo domačo zemljo ..."

Od časa do časa

Poroča in komentira Milan Medvedšek

O Rumlovem davčnem načrtu je časopisje veliko pisalo in še piše. Ta načrt imenujejo tudi plačevanje dohodninskih davkov sproti ali "pay as you go."

Zanimivo je, da je sestavil ta načrt in ga predložil kongresu poznani finančnik Ruml iz Wall Streeta. Ker načrt določa sproti plačevanje dohodninskih davkov, so se mali ljudje, ki težko plačajo velike vsote naenkrat, hitro za načrt navdušili. Kapitalisti in finančniki v splošnem pa so to navdušenje še podžigali in pridno pisali v časopise, da je ta načrt absolutno potreben za delavce, kateri plačajo davke tako težko.

Pameten delavec se je vprašal, kako more biti neka stvar dobra za delavce, katero je sestavljen bogat spekulant in katero kapitalisti in njihove oprode tako vneto podpirajo?

Krokodilске solze, ki so jih veliki trebušniki pretakali za maledelca, so se kmalu izkazale kot hinavske solze. Ako bi bil ta načrt sprejet, bi morali izbristati za leto 1942 vse dohodninske davke, to je davke, ki jih plača delavec in davke, ki jih plačajo kapitalisti. Res, delavec bi prav prišlo nekaj stotakov, a še bolj kapitalistom, ki si bi s tem načrtom prihranili milijone in milijone dolarjev.

Dohodki velikih ljudi so v zadnjem letu silno narasli. Zvišale so se njih plače, dividende, obresti, dohodki od posestev, etc., in na vse to naj se jim bi dohodninski davki za leto 1942 lepo izbrisali!

Razumljivo, če bi bil ta načrt sprejet v taki obliki kot je bil predlagan, bi bila zvezna blagajna ogoljufana za ogromne milijone. Dohodninski davki, ki jih plača delavstvo, znašajo dva procenta, ostalih 98 procentov pa jih plačajo oni, ki zaslužijo \$8000 ali več.

Neki komentator je napisal, da je Rumlov davčni načrt navadna ravbarija. Da, ravbarija od strani bogatih ljudi!

Ako se reakcionarni kongresniki združijo, je še vedno mogoče, da sprejmejo ta ravbarski načrt.

Poslanci ohijske zakonodajne zbornice so povabili zloglasnega nasprotnika delavcev kapitana Rickenbackerja, da jim napravi majhen "apil". Povabili so ga menda zato, da jim razloži, kako lahko delavec izhaja z majhno plačo in je navzlic temu poln navdušenja za delo in življenje, dočim veliki trebušniki ne morejo imeti navdušenja za delo in za privatno iniciativo, če njihove plače znašajo SAMO \$67,000 na leto ali 25,000 dolarjev po odbitku davkov in drugih stvari.

Za povabilo Rickenbackerja je glasovalo 113 poslancev, nasproti pa samo trije. To so ohijski poslanci ljubitelji delavcev! Delavstvo jih je izvolilo, sedaj pa bavijo predse človeka, katerega glavna naloga je očrtniti in oblatiti delavstvo.

Rickenbacker je med drugimi sovražnimi opazkami na račun delavstva tudi dejal, da bi imeli veliko večje uspehe na produkcijskem polju, ako bi tovarniške delavce poslali v "lišče luknje" na Guadalcanal, a vojake z Guadalcanala pa v tovarne.

Rickenbacker bi imel bolj prav, ako bi dejal, da bi zamenjali mesta z vojniki veliki trebušniki, kateri zelo malo doprinesajo na oltar domovine. Vse njih delo obstoja v tem: šest mesecev v letu prežive v kakšnem letovišču, drugih šest pa v hotelih in bogatih klubih, a kolosa tovarne se navzlic temu obrabljajo. Te ljudi naj Rickenbacker pošlje na Guadalcanal!

Naš ohijski governor bi rad postal predsednik Združenih držav. O možu drugega ni dosti znanega kot to, da je nazadnjak do mozga in se malo razume na socialne in gospodarske probleme.

Naslednjaki kongresnikom in senatorjem se za enkrat ni posrečilo poizeti posebne plače za čezurno delo, zato so pričeli silno gonjo proti delavcem, ki zasedajo od dela.

Nekateri delavci res po nepotrebnem izostajajo od dela, a teh je zelo malo, procentualno veliko, veliko manj kot kongresnikov, ki namenoma zasedajo od kongresnih zborovanj.

Ako bi delavci tako zanemarjali svoje delo kot kongresniki, potem gotovo ne bi zmogli nad osiščem.

Predsednik Roosevelt je v svoji poslanici kongresu podal obris obširnega socialnega in gospodarskega načrta, ki se naj bi prišel izvajati po vojni. Njegov načrt gre celo daleč kot poznani Beveridgejev načrt, s katerim se sedaj bavijo v Angliji.

Toda preden bo Rooseveltov načrt sprejet v kongresu, ga bodo nazadnjaki tako spremenili in pokvarili, da bo malo dobrega ostalo od njega.

Pred kongres prihaja predlog za predlogom proti delavstvu. Koliko delavcev ve to?

Preiskava problema človeške sile

Osebnost intervencija predsednika Roosevelta

Washington, D. C., 15. marca.—Predsednik Roosevelt bo kmalu osebnostno interveniral v zadevi razpoložljive človeške sile, se glasi poročilo. On je imenoval odbor petih članov in mu poveril preiskavo tega problema.

Načelnik odbora je James F. Byrnes, direktor komisije za ekonomsko stabilizacijo, ostali člani pa so admiral William D. Leahy, Bernard M. Baruch, Harry L. Hopkins in Samuel I. Rosenmann. Preiskava se nanaša izključno na faze problema razpoložljive človeške sile.

Možnost je, da bo Paul V. McNutt izgubil pozicijo načelnika federalne komisije za dobavo moštva. On je predmet ostre kritike v kongresu. Roosevelt je odredil preiskavo, ko so nekateri senatorji in kongresniki izjavili, da bodo pobijali načrt, da se ameriška oborožena sila poveča na enajst milijonov mož do konca tega leta.

Cvetoče rastline, ki jih vrtnarski klubi vsak mesec darujejo tabornim in bolničnim oskrbovalcem Rdečega križa, prinašajo tolažbo in veselje v mnoge vojaške bolnišnice.

Prva seja eksekutive Slovenskega ameriškega narodnega sveta

Prve seje dne 22. decembra 1942 na naslovu 1904 W. Cermak Road, Chicago, Illinois

(Nadaljevanje in konec.)

Brat Zalts predlaga, da se svet takoj izreče za ustanovitev administrativnega urada v mestu Chicagu v glavnem za zbiranje finančnih sredstev za politično propagando in za upravo, ustanovitve političnega urada v Washingtonu pa da se sprejme le v principu. Predlog je podpiran in sprejet.

Brat Calkin poudarja, da je velike važnosti v javnosti povedati, kje je urad in kaj je naslov sveta in da se naj poudarja, da denar prispeva za politično akcijo nima nobenega stika s pomožno akcijo, ki jo vrši JPO-SS.

Slišijo se razni nasveti in priporočila, kje se naj bi nahajal urad v Chicagu.

Brata Kern in Zalar menita, da bi bil urad v čikaškem "loopu" najbolj priročen, posebno za odbornike izven Chicaga, ako bi se v uradu vršile seje.

Brat Kristan meni, da se bodo vse sugestije upoštevale od oseb, ki bodo imele nalogo najti tozadevne prostore. Apelira na člane odbora, ki žive v Chicagu, da bi poiskali prostor, ki bi bil dostojen in za naše razmere primeren. Ravnotako želi, da bi se takoj nastavila v tem razumu oseba, ki bi pričela z delom.

Predlagano in podpirano je, da brat Vincent Calkin organizira urad v Chicagu in v sporazumu s tajnikom Zakrajškom in zapisničarjem Kuhlom najame osebo, ki bi bila nastavljena v uradu. Predlog je podpiran in sprejet.

Brat Kristan pojasni, da bo treba imeti dva tajnika, ako hočemo delovati tako, da bo uspešno dovršeno. Predlaga, da redni tajnik brat Zakrajšek vrši svoje delo kot politični tajnik, brat Kuhel pa naj bi bil pomožni tajnik, ki naj bi nadzoroval upravno delo v čikaškem uradu. Predlog je podpiran in sprejet.

Brat Kristan pojasni, da sprejme to nalogo le pod pogojem, ako mu bodo dovolili upravni ali gl. odbor SNPJ in ako bo on samo nadzoroval delo v administrativnem uradu. Dnevno mora posvetiti časa svojega časa kot gl. blagajnik SNPJ, vsled česar mu ne bo bilo mogoče vršiti tega novega dela kot redni namestnik.

Za tem slede razne razprave in priporočila glede bodočega dela, v katere posežejo zlasti bratje Kristan, Zalts in Calkin. Brat Zalts priporoča, da se takoj nabavijo potrebne pisne potrebščine, pobotnice itd. ter da brat Calkin iste naroči. Omenja nadalje glede nespornosti o dnevniku Glas Naroda, ki je bil v številnih izvodih poslan na kongres v Cleveland, ni pa bil razdeljen med delegate. V dotični izdaji je bil priložen zanimiv zemljevid Slovenije in Jugoslavije, toda, ker ga večina delegatov ni prejela, je nastala kritika v časopisu. Brez dvoma zavrtki niso prišli v odgovorne roke, to je v roke pripravljalnega odbora, vsled tega tudi niso bili odprti in razdeljeni med delegate. O istem predmetu pojasnjuje brat Rogelj ter omenja, da je škoda, ker se je kaj takega dogodilo. Krivda pač leži v tem, da clevelandski odbor ni vedel, da so zavrtki prišli. Sicer bi časopis bil razdeljen med delegacijo. Nekdo pa je odprl zavrtke, ko je kongres bil skoraj že zaključen, vsled tega so ga nekateri prejeli, večina pa ne.

V razpravo pridejo slovenski časopisi in njih bodoča vloga v zvezi s politično akcijo sveta. Brat Zakrajšek je mnenja, da bi morali imeti gotovo kontrolo nad slovenskimi časopisi, kateri bi vsi morali služiti kot glasila tega sveta, ki bi kooperirali z nami in ki bi pomagali ustvarjati javna mnenja med našim ljudstvom in drugimi Američani. Predlaga, da se vsem časopisom piše, ako bi hoteli postati naša glasila in priobčiti gradivo, ki bi jim ga dostavljali in da ne bi oficiojno nasprotovali našemu delu, temveč ga stoodstotno podpirali. O predmetu govore še bratje Rogelj, Kern, Zakrajšek in Zalts, naker je predlog brata Zakrajškega podpiran. O predlogu govori še brat Zalts, ki priporoča kooperacijo s časopisi zlasti v tem, da se odstrani nezadovoljstvo po dostavljanju gradiva ob pravem času za priobčitev na določen dan. Navaja za primer: tednik Proletarec, v katerem včasih ne more priobčiti vsega, kar mu je poslano. Čitatelji pričakujejo nekaj izvirnega in ne samo ponatisov, kar so že čitali prej drugje. Vsa ta dela mora mnogokrat priobčiti le izrpeke iz gradiva ali pa omenjati bolj važne točke v komentarjih. Brat Kristan urgira, da bi naše časopise vsaj podpiralo delo, za katerega dela to telo ter sugerira, da v tem smislu vsi kooperiramo.

Nekateri odborniki želijo vedeti, kako naj člani tega odbora nastopajo v javnosti, kako naj pišejo, kako govorijo, česa se naj držijo. Mnenje prevladuje, da se moramo držati le ciljev in zaključkov, ki jih je sprejel Slovenski narodni kongres in kateri so zapodeni v kongresnih resolucijah in predlogih.

Brat Zakrajšek omenja, da je naše delo v zvezi z velikimi težavami in važnimi vprašanji, o katerih bo moral svet ukrepati. Jugoslovanska vlada, katere bi sama morala reševati ta vprašanja, nam nasprotuje in še ni izrazila svojega stališča glede:

- 1.—Združene Slovenije in demokratični, federativni Jugoslovanci
- 2.—Glede primorskega in koroliškega vprašanja
- 3.—Glede avstrijske legije in Otona Habsburškega
- 4.—Glede zastopstva samo ene slovenske stranke v jugoslovanski vladi.

Brat Zakrajšek o teh vprašanjih na široko razpravlja ter omenja potrebo, da se zahteva od jugoslovanske vlade, da se točno in definitivno izrazi o teh vprašanjih. Kar se Slovencev tiče, smo mi edini, ki jih zastopamo. Jugoslovanski ambasador v Washingtonu, g. Fotič, ne reprezentira združenih Jugoslovancev, temveč le vele-Srbe in to je glavni vzrok, da vlada nesoglasje med Srbi in Hrvati.

Brat Zalts omenja potrebo za kako primerno potezo, ki bi napravila spravo med Srbi in Hrvati. Zelo dvomljivo je, da bo kaka združena Slovenija, ako ne bo združene Jugoslavije. In te ne bo, dokler bo spor med Hrvati in Srbi. On priporoča, naj bi brata Kristan in Zakrajšek ta velik problem proučila in svetu poročala in svetovala, kakšne nadaljne korake naj bi mi Slovenci podvzeli.

Kuhel sproži vprašanje, kdaj se naj bi vršila prihodnja seja. Gre zlasti glede zapisnika, katerega mora eksekutiva odobriti, predno gre v javnost. In zelo važno za nas je, da gre poročilo o našem delu v javnost, čim prej.

Zaključeno je, da se prihodnja seja vrši tedaj, ko bo kaka važna zadeva, ki zahteva rešitve od celokupnega izvršnega odbora, med tem časom se pa naj zadeve rešujejo pisмено. Prihodnjo sejo naj v tem smislu skliče tajnik in predsednik skupno. Glede sedanjega seje pa je zaključeno, da se izrpeke glavnih točk priobči v vseh časopisih takoj.

Brat Kristan tudi omenja, da bo izdan poseben komunikaj o glavnih zaključkih te seje in da bo isti poslan skupno z apelom za finančno od pomoč na vse centralne organizacije.

Brat Kristan tudi poroča, da se že dela za propagando o delu kongresa in tega sveta preko radia, da bodo tudi naši bratje in sestre v stari domovini čuli preko morja, da mi ameriški Slovenci tukaj že delamo, za kaj delamo ter jim damo časno vsaj javno spodbudo. Kratkovalne radioposte so sedaj pod federalno kontrolo in do sedaj še nismo prejeli pravega odgovora glede te stvari. Priporočljivo pa bi bilo, da se takoj radiira Poslanica slovenskemu narodu, ki jo je sprejel kongres, za ostalo propagando pa da se nabavijo gramofonske plošče z govori, ki bi jih pripravili razni odborniki tega sveta in drugi narodni voditelji.

Brat Zalts predlaga, da odbor pooblasti tajnika in predsednika, da imata v oskrbi vse potrebno za radiododaje v stari domovino, kolikor in kolikokrat največ mogoče. Podpirano in sprejeto.

Brat Kristan objavlja, da bo kmalu po praznikih in čim se mu zdravje izboljša, prišel nazaj v Chicagu in bo skušal pomagati in storiti vse, kar mu bo mogoče, da se prične delo sveta razvijati za dosego ciljev, katerega so želja vsega slovenskega naroda v Ameriki v dobroti slovenskih in jugoslovanskih narodov v trpeči stari domovini.—Nadalje se zahvali bratu Jurjevcu, ki je preskrbel sobo za današnjo sejo, kakor tudi vsem prisotnim odbornikom za poset in dobrončno sodelovanje ter zaključi sejo ob 6:30 zvečer.

Ta zapisnik je bil prečitan in sprejet na redni seji SANBa dne 27. feb., 1943.

Etbin Kristan, predsednik.

Mirko G. Kuhel, zapisnikar.

(Se nadaljuje.)

Drugi, Vladov Frince, golobradec s temnimi kodri, šegav dečko, edini, ki je dobival z doma podporo. Iz njegovega črnega kmetijskega kroja je vel duh po svežem orehovem listju. Rad je pokroknil.

Tretji, najmlajši je bil Molkov Tone, ki ga seveda tudi ne poznate. Od tega je pa prihajal duh, recimo, slabo zlikane ljubljanske srajce. Da, nekoliko nadut, serigast in vedno strašno lačen in vedno žejen kot ona dva.

Eden je služil državi že šesto leto, drugi in zadnji vsak po eno leto manje, vti pa za 50 kronic na mesec.

E, to je bilo, kar se tiče denarja, boje malo — priznajte!

Dajmo, nadaljujmo!

Ko so se pomirili, stopi France k Lojzovi mizi in pomigne Tonetu, naj pride še on. In šušljali so živahno med seboj: France je tovarišna pihal na dušo, Lojz si je nemo gladil raso brado, Tone pa je vrtal s kazalcem po zgubnem čelu. Sklenili so, kar pač so: Tone je izginil iz pisarne za nekaj minut in se nato vrnil.

Gospodje v blagajni pa so šteli 1 uro 31 minut. Postajali so glasni in glasnejši, končno so se celo smejali. In ključki so se kovinski zarezali: zaprli so blagajne. Vrnili so se.

Revizor se je še vedno ljudomilo smehljaj, davkar se je prečno smejal, zgarani, vedno preobremenjeni kontrolor pa se je obema muzal v brk.

Kaj? Zakaj?

Glejte, ko so šteli vinarje, je manjkala en vinar v blagajnici! In ko so šteli drugi, so bili trije vinarji preveč. Trije preveč...

Smrten mol; prepadeni so se spogledali. — Tako naznaniti, spisati obširno poročilo, zaračunati tri vinarje v tekoči račun, potem ukor, vraga in šment!

"Prosim, pardon," je zajel revizor sramežljivo — "jaz, jaz sem sam prišel skrivaj en vinar. Bilo mi je neprijetno — zdaj pa tako!"

"Jaz tudi en vinar!" je viknil davkar.

"In jaz en vinar," je sramežljivo dejal kontrolor.

Kajpak, denarja ni bilo ne preveč na premo, le prvokrat so napačno šteli.

Opoldne je odšel previdno adjunkt v svojo stran, predstojnika sta pa spremila revizorja do edine boljše gostilnice v trgu, kjer sta se pred pragom oprostila za čez opoldne. Le praktikantje so prišli v to edino boljše gostilnico na kosilo; bili so namreč tukaj stalni gostje. Zasedli so okroglo mizico v kotu, v spodobni razdalji od velike revizorske zverine.

Gospoda so takoj obkolili služni duhovi; domača gospodična mu je nalila cinkaste juhe in mu natevala prikuhe poleg mesa ali pečenke in še močnate jedi. In prišel je gospodar, da se pokloni in prišla je gospodinja, da pozdravi.

Kadetje pa so podpirali brade, molčali in čakali, da jih postrežejo.

Čez četrte ure — revizor je pravkar zalival grizljaj pečenke — jo primaha iz kuhinje dekla s polno skledo puhteege fižola v rokah — in h kadetom. Dolg rep soperice se je zvičal po sobi in je ščegetal revizorja neprijetno po nosu. Dekla je postavila skledo na mizo; tri žlice so bile zasajene v silni kup. Potem je zbežala v kuhinjo.

Fantje pa so izrvali žlice, navalili so kot gorniki, drobili so kopico, loputali po njej, jo klatali, da je mlaskalo in so rožljale žlice, kot v kuhinji, kadar jih izpira dekla pod pipo. Vso skledo

do so pospravili, potem so žlice odložili in se prekrizali.

Revizor je gledal kot zolj, rekel pa ni nič, le močnato jed je odklonil.

Kadetje so vstali, se poklonili in odšli.

Zvečer ista gala-predstava, le da so pospravljali mesto fižola — kašo.

Revizija se je nadaljevala še drugi dan. Praktikantje, vedno na oklicu, so letali, pomagali, seštevili in sestavljali; povsod uslužni, vedno karani in vse, kar ni bilo prav, so natovorili njim na grbo.

Lojz je baš kontriral tedenski zastanek, ko privesla revizor k njemu. Srepa se ozira po papirjih, zakašlja, potem vpraša zmedenega praktikanta:

"Pa jeste večkrat le fižol?"

"Da, vsak drugi dan, prosim."

"Hm, samo če ga v resnici ljubite? Težka jed! Sicer pa za spremembo v tednu —"

"Samo trikrat v tednu in vsak petek," se je oglašil od sosednje mize Hladov France.

"No, včasih dobimo tudi leče ali boba... Ob velikih praznikih celo žgance s kislim zeljem," je povedal Tone z vso resnobo.

"In povrh še krompirja — včasih v kosih, včasih stlačenega, včasih pa kar v oblicah!" se je bahal France.

"Je li mogoče? Jaz ne bi prenašal!" se je zgrozil revizor.

"Oprostite, mi pač moramo... Majhen adjunkt... pri jedi štedimo... pri ograči moramo... napredovati pa ne moremo..."

Praktikantje so jezičili vsi vprek.

Adjunkt je že globoko rnil nos v pisanje, tako se je zgražal; revizor pa se je ljudomilo smehljaj in končal razgovor z opazko:

"Kadar boste avanzirali, boste pa leteli z dekretom pred altar — Ej, mladina! Mladina!"

Minilo je na to tri tedne grdega ali legega vremena. Nekaterikrat že je navil sluga pisarniško stensko uro. Nekoč je prinesel pošto, davkar jo je odprl in opremil z datumom. Nekaj je mrmral, potem je pozval vse tri praktikante drugega za drugim k sebi. Srdil se je in takole govoril:

"Tukaj je nakazanih za vsakega po 60 K izredne podpore, — da boste spet lahko krokali, ker ste se enkrat nažili fižola! Škandal! Človek pa — saj ni vredno, da bi govoril. — Ti pretehti kadetje, ja, ja, saj pravim!... Le hitro splišite pobotnice."

Nato se je uselnil v veliko modro ruto in je kadetom takoj odšel denar.

DOBRI PETER

Tako so mu dejali, ker je pomagal vsakomur, kolikor je mogel, četudi je bil sam revež in vedno bolehen. Iz njegovih ust nisi čul žal besede. Celo globom se je izogibal v velikem loku, da jih ne vznemirja, kadar so zobali pred hišo. Kadarkoli je šel po vasi, so izpred hiše klicali za njim otroci: "Peterček, kam greš?" Vedno ga je spremljal tudi največji sestrada, neč, vaški pes. Obrnil je vse žepe, da mu je stresel drobtin.

Stari in mladi, krepi in slabotni, dobri in hudobni, prav vsi so morali v vojsko. V Bukovini je zateklo Petra, krogla mu je zdrobila desnico. Živo meso in kosti so mu nadomestili s protezo, s surovo obdelanim kolom z gibljivim komolcem in s škripajočimi prsti. Dlan so mu pokrili z rjavo rokavico. Težka je bila ta proteza, ki si jo je moral pripenjati z jermenjem; vezl so mu stiskale suhljata, šibka prsa.

(Dalje prihodnjič.)

Iz tajnosti prirode

Zbirka poljudno-
znanstvenih črtic

MED SNEGOM IN LEDOM

Bajke in pravadnih dal

(Nadaljevanje.)

Pod črnimi, zakajenimi stenami, s katerih so viseli kapniki, so ležali na tleh v mahu in v lišajih, zaviti v sirove kože, možje, žene in otroci in močno sopli. Iz meha v kotu je nekaj zavekalo, usteca so iskala in našla uteho na materinih prsih ter utihnili. Katranasti dim se je mešal z vponjem neobdelanih kož in napol ožganih kosti ter z izdihami zrakov in polnil vso špižo z neznanim smradom.

Živi ogenj pa ni samo razsvetlil jame, zbudil je iz srede spečega krdela tudi poglavarja, belolasega in belobradega Braha, ki je z glasnim krikom "ej uh!" zdrnil tudi sestanovalec. Res je bil njegov život sklonjen, lice razorano, toda ta život je kazal še znak nekdajšnjih jeklenih mišic. Vsi, stari in mladi jamarji, so ga poznali; zdelo se jim je, da je tako rekoč od nekda v tej jami kakor bog in vse se ga je napol balo, napol ga spoštovalo. Kot mladenič si je polskal svoj letalnico, da omahne in pade

čas v reki kremen, ki se je prilegal koščeni prstom in mišični dlan desnice in ki je bil na prostem koncu kakor priostreno klavir. K temu klaviru je izbral zvesto klavirščice, lastne lehti, ki so se priklepale h kamnu tudi ponoči. Bili so hudi časi, nikdar nisi bil varen pred zvermi, pred orjaškim jamskim medvedom, ki so ga predniki pregnali baš iz te jame, pred jamskim levom. Napol si dremal, napol je bilo treba bedeti.

Na Brahovo znamenje je bilo kmalu vse pripravljeno na odhod. V dolgi vrsti so stopali, klicaje v kolenih, možje in žene — mlajše optane na hrbtu z dojenčki v mehovi — in otroci skozi nizko odprtino na prosto plan ter jo zavili proti ledniku, kjer je že žarela jutranja zarja. Nihče bi ne ostal sam v jami. Vsi so molčali, celo otroci; ako bi ne bilo zmrzlega snega, ki je škripal pod golimi, toda kakor rob trdimi podplati, ne bilo bi čuti ničesar o tej četi. Kar se odloči pred njimi od snega jastreba, ki je kljuvil na mrhovini, ter se dvigne močno v zrak. V tem hipu se prikaže iz krdela kakor blisk roka in zamahne v silnem krogu, kamen zažvižga iz prače po zraku in prelomi ujeti letalnico, da omahne in pade

pred krdelom na tla.

Z glasnim "uh" poskoči spretni pračar. Piš po imenu, proti jastrebu in je v par korakih pri njem. Med tem pa vzbudi pekoči glad tudi med drugimi možiki.

AMERICAN HEROES

Just before the orders to commence firing, our radio station on Midway was blown to bits. Marine Sgt. Harold P. Hanchwood, the operator, was severely wounded by shrapnel. Despite his serious wounds, he assembled parts and sent out the firing orders that saved the day. Your money is needed to "have the day" every day. You've done your bit; now do your best—Buy more War Bonds.

FIRST LADIES POSE FOR LENS MEN

FIRST LADIES of the United States and China, Mrs. Franklin D. Roosevelt and Mrs. Chiang Kai-shek, are shown on the lawn of the White House as they posed for the cameramen and spoke with reporters. Mrs. Chiang is in the U. S. seeking aid for her country.

mi strast po mesu in krvi; divje se trgajo za ptiča, glasno ga pulijo drugi drugim iz rok, da odletava perje na vse strani.

Kdo ve, kako krvavo bi se končala ta borba, da ni vstopil med borilce stari Brah, jih ločil, pobral jastreba in ga izročil Pišu. Vse se je pokorilo starčevi volji, nejasno čuteč, da se je odločila in izvršila pravica. Nemo so gledali, kako je zasadil Piš močne zobe v krvaveče meso, trgal kose za kosi ter jih hlastno požiral.

V bližini ledenika je kazala pokrajina nekoliko drugačno lice. Namesto apneniške podlage, po se tvorili tla mehki peščenci, pomešani z glino. Obrežje se je zategadelj položno sklanjalo k reki in to prirodno stezo so uporabljale živali, da so hodile iz razseženih južnih gozdov na vodo, zverji pa, da so prežale na plen. Na tem ugodnem kraju so kopali tudi jamarji zdaj tu, zdaj tam, kjer so pač našli živalske sledove, s koničastim kamenjem iz reke in z odtiranimi vejami jame, jih pokrivali z dračjem in posipavali s snegom. Treba je bilo delati zelo oprežno, ker divjačina je hitro izvohala človeške stopinje; najugodnejši čas za lov v jami je bil po zapadlem novem snegu, ki je skrbno zakrival nastavljenost past. Treba je bilo tudi, da so na vse zgodaj pregledovali jame, drugače sta jih prehitela jamski medved ali jamski lev ter jim pustila v spomin od zajetega živinčeta le sledove krvi na snegu in oglodane kosti.

Danes pa se je plazil, še preden so prispeli na mesto, okoli jame tujec, ki je bil odet z dokaj dobro prikojenimi živalskimi kožami. Oglejmo si ga natančneje! Život je bil srednje velikosti ter je počival na ravni in vitkih nogah. Dolga, a zelo ozka glava, kakršno imajo sedanjí dolgo-glave, je imela na temenu precej napeto lobanjo, zatemenje z dobro razvitim vidnim središčem pa je bilo kakor pri ljudeh iz našega krdela. Med ozkim čelom in očnicami sta ležala

la koščena nabora, toda ne posebnega velika in nista se stikala nad nosom. Nos je bil na korenu potlačen. Goste, namršene obrvi so pokrivali v senčile globoko ležeče oči, ki so imele za tegadelj temen in čemerjen izraz. Podbradka sicer še ni bilo; ker pa mu čeljusti in zobje niso štrleli preveč naprej, je imelo bradato lice še dokaj značaj človeških pasem, ki živijo zdaj po Avstraliji.

Tujec pri njihovih jamah, to je bilo krdelo nekaj nepojmljivega, nekaj novega! Z divjim krikom, v katerem pa se je izražal strah pred neznano nevarnostjo, so se zagnali nadenj. Tujec je sicer skušal uteči premoči tja proti ledniku, toda kamen, zaluden iz Piševe prače, ga je zadel v tilnik, da se je zgrudil mrtev. Zvedavo je stalo krdelo okoli mrtvega, ga ogledovalo in otipavalo. Odkod je prišel? Črez deročo reko? Pozimi bi šlo, ko je zamrzla, a zdaj spomladi ni mogel, ker je premogočno narastla.

Črez lednik? Svoj čas je krdelo sicer sledilo dolgokocinstemu nosorogu na lednik, toda žival jim je izginila pred očmi, kakor bi se udrla v novi sneg. Ko so prišli bliže, jim je zevala nasproti ledniška razpoka kakor globoko brezno, v katerem je tical nosorog in se zastojal skušal osvoboditi. Kdo bi hodil po takem ledniku, kdo bi prišel žreženj od severnega brega?

Vračajoč se z mrtvecem k jami, je našlo krdelo široko gaz steptanega snega, v katerem so se jasno poznali orjaški parklji; od jame sem pa se je razlegalo žalostno mukanje.

Čreda divjih turov, zarodnikov našega dolgorokega goveda, je šla tod mimo na vodo, telica pa, ki je skakala ob strani, je prišla do pasti ter se vdrla v jamo Skokoma so bili v jami, ubili telico ter ji presekali žile. Nato pa so se gnetli stari in mladi jamarji okoli zaklanega živinčeta, da pijejo toplo kri ter si ogrejejo premle in odrenevene ude.

Z dvojnimi plenom so se vračali nato domov k steni, k domači jami, ki jo je zunaj obsevalo in gredo jutranje sonce, od onega brega pa je gledala izza gozda četa divjih, grozečih ljudi. Kmalu je plapolal v votlini ogenj in na raznju ter v žerjavi so pekli in cvrli ne samo kose živinčeta, temveč tudi ubitega goveda. Pri obedu so možje celo tolkli in lomili s kamni opečene človeške kosti in sesali mozeg iz njih, izžete kosti pa so metali v kot na kup k drugim.

Kako divje, kako strašno! Po naših nazorih seveda! Toda ni treba, da bi bilo ljudžerstvo znak posebno nizke prosvetne stopnje kakoga ljudstva, v tej navadi tičijo dostikrat tudi notranji, recimo, verski nagibi.

Človek požre človeka-sovražnika ne samo iz maščevanja, temveč tudi iz zavisti, ker si skuša pridobiti z njegovim mesom in mozgom tudi njegove dobre lastnosti, njegov pogum, njegovo moč. Saj so bili poleg vse visoke kulture tudi mehiški Azteki znani ljudžerci!

Grozeča četa onkraj reke je vendarle prekoračila lednik, ki

ravno ni imel posebno zevajočih razpok, ter prišla pred jamo, ki jo je že nekaj dni sem mikala po svoji ugodni legi. Vnela se je kratka, neenaka borba. Prvotni stanovci so se borili z ročnimi kladivi in s topimi noži, ki so si jih sirovo izdelali iz rečnega proda, ter s pračami, s katerimi so metali kamenje. Njihova borba je zato uspevala samo v bližini, bila je borba na nož! Sovražniki pa so imeli poleg dobrih prač tudi sulice z ostrimi kameninimi konci, ki so jih točno lučali iz daljave nasprotnike, in na lesenih tleh riših nasajene kamenene mreže, s katerimi so srdito metali li in bili okoli sebe. Plašno se skrile žene in otroci. Po kiki so vstopili zmagovalci v jamo in jo prevzeli v posest, z vred pa so prevzeli po pravu le in moči tudi ostanek prejšnjih stanovalec.

(Dalje prihodnjič.)

BOOKS BY
LOUIS ADAMIC

Cradle of Life.....\$2.50

From Many Lands..... 3.50

Grandsons..... 2.50

Laughing in the Jungle... 3.00

My America..... 3.75

Native's Return..... 2.75

Two-Way Passage..... 2.50

What's Your Name?..... 2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue
Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.....

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

..... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

..... Cene zmerno, uniljako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta v prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$2.50 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri aasementu \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je v vsaki lastnici in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnine.

Cena listu Prosveta je:	
Za Združ. države in Kanado \$2.00	Za Člano in Chicago je \$2.50
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 4.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.70
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 1.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50

Za Evropo je.....\$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime.....	Čl. družina št.....
Naslov.....	
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:	
2.....	Čl. družina št.....
3.....	Čl. družina št.....
4.....	Čl. družina št.....
5.....	Čl. družina št.....
Mesto.....	Država.....
Nov naročnik ☐	Star naročnik ☐